

לך אמר לבי

עבודת התשובה בחודש אלול
לאור פסוקי מזמור "לדוד ה' אורי"

לב

לתבוע, כי אם לבקש צדקה, כמו שאומרים בסליחות הלשון "פנים אין לנו פניך לחלות, צדקה לך לבד נבקש".

אפשר לתבוע מדין בני מלכים

באמת יכולים לתבוע ע"פ דין, שהרי "כל ישראל בני מלכים הם", ובן מלך, מצד זה שאינו רגיל במלאכה, וגם מצד מעלתו שהוא בן מלך – כל דבר שעושה, אפילו דבר קטן ביותר ("גאָר אַ קלייניקייט"), הרי זה רבונת גדולה, עבודה קשה, ומגיע לו תשלום גדול. אבל, מצד זה היתה ההמשכה ממקום נמוך – מבחי' האור השייך לעולמות, ששם מגעת אתערותא דלתתא, שזהו אור מוגבל. והרי אנו רוצים דרגא נעלית יותר.

– אדמו"ר הזקן אמר: מי לי בשמים ועמך לא חפצתי, אינני רוצה מאומה, אינני רוצה את הגן-עדן שלך, אינני רוצה את העולם הבא שלך כו', רוצה אני אותך בעצמך ("איך וויל זע גאָר ניסט, איך וויל ניט דיין גן עדן, איך וויל ניט דיין עולם הבא כו', איך וויל מער ניט אַז דיך אליין").

ואע"פ שזוהי מדריגה גבוהה ביותר, מ"מ . . מוטל עלינו החוב והזכות להתנהג, בנוגע לפועל עכ"פ, בהנהגות שהורה לנו, ובכלל זה גם בהנהגה ד"מי לי בשמים כו'".

והתנועה ד"מי לי בשמים כו'" בנוגע לפועל היא – לצאת ממציאותו ("ארויסגיין פון זיך"), לצאת מכל הגבלותיו, ולעשות את רצונו של הקב"ה.

וכיון ששם הרי זה בלי גבול – אזי גם ההמשכה כפי שבאה למטה היא ללא צמצומים והגבלות.

"את פניך הוי' אבקש" – עבודת הביטול ללא דרישות

ולכן אומרים אנו "צדקה לך לבד נבקש" – לא בגלל שאי אפשר לתבוע, אלא בגלל שאין אנו רוצים להתעסק עם אף אחד ("מיר ווילן ניט האָבן צו טאָן מיט קיינעם"); אנו רוצים "לך ה'", "את פניך ה' אבקש".

והכלי ל"לך הוי'", הכלי למצוא "פניך ה'" – אינו טענות ("אויס'טענה'ן זיך") מצד חשבונות, שהרי "אם צדקת מה תתן לו"; הכלי הוא – "ולנו כושת הפנים". ביטול והעדר הישות – הוא הכלי לגעת ("צו אָגריין") ב"פניך ה'" ולהמשיך משם, אשר, כל ההמשכות משם הן – צדקה.

ומבלי הבט על כך שזהו מקום שמעשה התחתונים אינו נוגע שם, בכחם של בני"י (כח שניתן להם מלמעלה) לפעול הענין ד"בקשתם משם" – "ומצאת", לתבוע שיתנו להם צדקה, ובטוחים הם שיפעלו זאת, שלכן לובשים לבנים וכו', ובטוחים שהקב"ה ימלא משאלות לבנו לטובה בבני חיי ומוזני רויחי לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

(ש"פ נצבים וילך תשי"ג)

פתח דבר

בעזרת.

בהתקרב ימי אלול, ירח התשובה, אשר בו השי"ת קרוב לכל אחד ואחד מישראל בבחינת "מלך בשדה" (ראה לקוטי תורה ראה דף לב), מתכבדים אנו להגיש בפני קהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס "לך אומר לבי" – ובו מבחר עיונים וביאורים על פסוקי המזמור "לדוד ה' אורי" (תהלים כז) שאומרים בימים אלו.

המזמור "לדוד ה' אורי" כולל בתוכו הדרכות והארות רבות על אודות עבודת התשובה בכלל, ועל עבודתו המיוחדת של ירח התשובה במיוחד. בהזדמנויות שונות ביאר כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע הוראות שונות בעבודת ה' המבוארות במזמור זה, ובפונדק זה לוקטו כעמיר גורנה כמה מעיונים וביאורים אלו.

את הקונטרס עיטרנו ב'פתיחה' – ביאור במהות עבודת חודש אלול ומעלתה המיוחדת, אשר רמוזה בין בתרי המזמור "לדוד ה' אורי".

הקונטרס מופיע במסגרת הקובץ השבועי "לקראת שבת" – עיונים בפרשת השבוע.

◇ ◇ ◇

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם, ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים כפי שנשמנו בתוכן הענינים או בסוף הביאור, וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

◇ ◇ ◇

ונשא תפילה קדם אדון כל עולמים, שנכתב ונחתם כולנו לשנה טובה ומתוקה, ויקויים הנאמר "ואזכחה באהלו זבחי תרועה, אשירה ואזמרה לה'" (שם, ו), בבית המקדש השלישי, במהרה בימינו, אמן.

בברכת התורה,
מכון אור החסידות

חודש אלול ה'תשע"ח

לא

רואים שזהו דבר שאין בו ממש ("עס איז גארנישט"), ועד כדי כך, שהאדם מתפלא על עצמו היתכן שלא הי' יכול להתגבר על התאוה.

ולכאורה נשאלת השאלה: כיצד יפעל על עצמו עתה להיות במעמד ומצב כמו לאחר מילוי התאוה; לאחר מילוי התאוה מתקרב מתאוותו, ואילו עתה יצרו בווער כאש, וא"כ, כיצד יתכן שיהי' עתה כמו לאחר מילוי התאוה?

והמענה לזה – שכיון שיש בו הענין ד"אלקי יצחק", שהו"ע דלמעלה מהזמן, יכול לעמוד עתה כמו בהמצב שלאח"ז.

ועד"ז בנוגע לעבודה גופא:

כאשר תובעים ממנו את הענין דקבלת עול, ואילו הוא חפץ בעבודה ד"לחזות בנועם הוי"ו" – טוען הוא, אשר, הן אמת שבענין הקבלת עול יש מעלה גדולה יותר, מ"מ, מעלה זו תתגלה רק לעתיד לבוא, ואילו עתה המעלה היא בענין ה"גילויים", ובמילא, מוטב לו עתה – טוען הוא – לעמוד במעמד ומצב ד"לחזות בנועם הוי"ו".

והמענה לזה – שמצד הענין ד"אלקי יצחק", למעלה מהזמן, יכול גם עתה להכיר ("הערן") את המעלה דקבלת עול שתתגלה לעתיד.

(ש"פ תולדות תשי"ד)

"את פניך ה' אבקש"

עבודה "לצורך גבוה" ללא דרישות – ממשיכה סליחה וכפרה ושפע בלי גבול

בסליחות אומרים "לך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים", היינו, שהקב"ה הוא הצודק ("ביי דעם אויבערשטן איז גערעכטיקייט"), כמ"ש "צדיק ה' בכל דרכיו", ואילו אנו – מצד הענינים הבלתי-רצויים שנעשו במשך השנה – צריכים להתבייש.

אמנם, לפי פירוש זה שהקב"ה הוא הצודק, הול"ל "לך ה' הצדק", ולמה נאמר הלשון "צדקה", שיש בזה גם הפירוש דנתינת צדקה לעני?

ויוכן בהקדם ביאור החילוק שבין צדק לצדקה:

צדק פירושו – שנותנים לו בשכרו, שזוהי הנהגה צודקת. אבל צדקה פירושה – שנותנים לו מתנת חנם, והיינו, שלא זו בלבד שלא מגיע לו תשלום ע"פ דין, אלא גם בדרך מתנה לא מגיע לו, שהרי גם במתנה "אי לאו דעביד לי' נייחא לנפשי' לא הוה יהיב לי' מתנתא", ומה שמשפיעים לו הרי זה רק ענין של צדקה, מתנת חנם.

וזהו שאומרים "לך ה' הצדקה", שיש בזה ב' פירושים – כי גם כאן המכוון הוא ב' ענינים: הקב"ה הוא הצודק בכל דרכיו ולנו בושת הפנים, ואז מרגישים שמצד צדק אין

כדבעי ובשלימות (אלא צריך לעמול לכוף יצרו הרע וכו'), מ"מ, מצד פנימיות הנפש הרי זה באופן ש"הוי" יאספני".

(ש"פ עקב תשח"י)

"אחת שאלתי... לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו"

נתינת כח מיצחק אבינו - לחיות כמו בעולם הבא!

כאשר דורשים מיהודי שיתנזר ("אפזאגן זיך") מתאוות ותענוגי עולם הזה, וכל ענינו יהי "אחת שאלתי וגו' לחזות בנועם הוי' וגו'" - טוען הוא, הרי קשרו אותו דווקא עם הגוף ונפש הבהמית ודוקא בעולם הזה, ואם כן, כיצד יכולים לדרוש ממנו להתנזר מדברים השייכים לתענוגי עוה"ז, ולהתענג רק מ"נועם הוי'", שזהו ענין השייך לעולם הבא, גן עדן וכיו"ב, שרק אז יתגלה הענין ד"לחזות בנועם הוי'?"

והמענה על זה - שניתן לו הכח ד"אלקי יצחק"; יצחק אבינו ענינו הי' שהמשיך ר'חי' בבחינת 'גן עדן' גם בעולם הזה הגשמי כמבואר בחסידות בארוכה.

וכל יהודי ויהודי שהוא מבניו של 'יצחק' יכול ללמוד ואף יש נתינת כח בשבילו מ"יצחק אבינו", שיכול להתבונן ולהתעמק בהענין ד'לעתיד לבוא' וגן עדן, עד שגם עכשיו יכול להיות אצלו "ראה ריח גו'", היינו, שכל תענוגי עוה"ז, אפילו התענוגים האמיתיים, אינם אלא פסולת מהתענוגים דגן עדן.

וא"כ, כיצד יניח את עיקר התענוג בשביל לקבל את הפסולת?! ובפרט שכאשר בטל העיקר, אזי ממילא בטל הטפל, וכל-שכן הפסולת.

ולכן צריך להניח ("אריינטאן") את כל מחשבתו ("אלע זיינע געדאנקען") בהעיקר! והדרך לזה הוא ע"י ביטול, שענינו בעבודה הוא קבלת עול - על דרך העלי' לגן עדן, שגם שם צריך להיות ענין הביטול (ענין 'נהר דינור' וכו'), שעז"נ "ובזה הנערה באה אל המלך".

וזהו גם ענינו של יצחק - "פחד יצחק" - ביטול וקבלת עול.

ובפרטיות יותר:

מצד הענין ד"אלקי יצחק" ניתן הכח לכאו"א מישראל להעמיד את עצמו במעמד ומצב שלמעלה מהזמן.

וענין זה נוגע בכל המצבים, ולדוגמא:

בנוגע להתגברות על עניני תאוה - איתא בספרים שהעצה לזה היא שהאדם יצייר לעצמו את המצב ש'אחרי מילוי התאוה. והרי טבע בני אדם שלאחרי מילוי התאוה

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה

ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו

ולזכות אביהם ה"ה הרב החסיד
ר' מאיר שי'
זאנאץ
ס. פאולו ברזיל

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש Head Office
ת.ד. 2033 1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000 Brooklyn, NY 11213
03-738-3734 United States
Likras@likras.org (718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

"כִּי אָבִי וְאִמִּי עֲזָבוּנִי וְה' יִאֲסָפֵנִי"

עילוי העבודה דווקא כאשר "אבי ואמי עזבוני" - עבודת האתכפיה וקבלת עול

כאשר יהודי עושה חשבון מכל י"א חדשי השנה, ומגיע ל'חשבון' אשר רק מיעוט זמן במשך היום מוקדש לתורה ותפלה, ואילו במשך רוב היום מונח הוא בעסקיו בענינים הגשמיים, ובזמן ההוא (שהוא רוב יומו ותעסוקתו) מתבטאת עבודתו לא בעשיית טוב, אלא רק להמנע מעשיית היפך הטוב - טוען הוא, שאין כאן ענין של ריוח, כי אם רק שלא עבר עבירה כו'. וא"כ, "לא מדובשך ולא מעוקצך"? ! ומה תועלת בכל עמלו וכל ירידתו לעולם וכו'? ! הרי זה רק ענין של מניעת נפילה וירידה ואין כאן עלי ועשיית מצווה? !

והמענה לזה שגם העבודה בענין דהיפך הברכה, בעניני לא תעשה, הו"ע של טוב, ועד לתכלית הטוב.

וכמו שנאמר בפסוק "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וגו'" "ברכה" - קאי על העבודה ד"עשה טוב", והיפך הברכה - קאי על העבודה בענינים ד"לא תעשה", והעבודה דביטול ההעלמות וההסתרים, העבודה 'לכוף יצרו' ולהתגבר על המניעות ועיכובים בעניני תורה ומצוות. ובאמת הרי זה ג"כ טוב, ואדרבה: טוב עמוק יותר - כמבואר רבות בתורת החסידות - במעלת ענין הכפי'; שאף שישנו העלם והסתור, וישנו ענין של 'לא תעשה' שאצלו הם לא מושללים בתכלית ובאופן ד"אפשי" ויתירה מזה, "שנפשו כו' מחמדתן", ואעפ"כ הרי הוא כופה את עצמו ומבטל זאת - שזהו "טוב" נעלה ועמוק יותר מאשר ענין ה"ברכה".

ועד"ז כאשר המצב הוא למטה מזה, שעושה חשבון אמיתי שלפעמים לא הצליח לבטל את ההעלמות וההסתרים, ונחל כשלון - הנה כאשר נאנח מעומק לבו ("איין טיפן קרעכץ") באמת, אזי אנחה זו מעלה את כל הענינים שעשה במשך כל השנה, ולא עוד אלא שיש בה יוקר לגבי כל התומ"צ שעשה, להיותה ענין של ביטול ואתכפיה, וכמעלת מצוות לא תעשה על מצוות עשה, כידוע שמצוות עשה הם בבחי' ו"ה, ומצוות לא תעשה הם בבחי' י"ה.

ונקודת הענין - שעיקר ענין המתנה ("נותן") הוא בהיפך הברכה, ודוקא עי"ז נעשה הענין ד"לפניכם", לפנימיותכם.

וענין זה שייך במיוחד לחודש אלול - שהרי העבודה דחודש אלול היא "בקשו פני", עבודה מבחינת פנימיות הנפש, שע"ז מגיע לבחי' "את פניך הוי' אבקש", פנימיות אין סוף.

וזהו גם מה שנאמר במזמור זה "כי אבי ואמי עזבוני והוי' יאספני" - שגם כאשר מצד חכמה ובינה ("אבי ואמי") שבנפש המצב הוא באופן ד"עזבוני", שאינו במעמד ומצב

תוכן הענינים

פתיחה.....ה.

"לך אמר לבי" - מעלת "ימות החול" של חודש אלול

מהו הגילוי המופלא שבחודש אלול, ומדוע ימיו נותרים ימות החול? / כמה מתבטא היות המלך "בשדה" בחודש אלול? / מתי הלב הוא "במקומו" של השי"ת, ומתי רק "בשליחותו"? / ביאור מהות התקופה הנשגבה של חודש אלול, ומעלתה על פני הימים הנוראים

(נ"פ קטעים ממאמר ד"ה "לך אמר לבי" ה'תש"כ - ספר המאמרים מלוקט אלול עמ' רפא ואילך)

ביאורים קצרים.....יא.

לְדוֹד ה' אֲדִיר וְיִשְׁעֵי מִפִּי אִירָא ה' קָעִז תִּי מִפִּי אֶפְקֹד . . אַחַת שְׁאֵלֹתִי מֵאֵת ה' אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ שְׁבִתִי בְּבֵית ה'

לזכור התקשרות בהשי"ת, להלהיב הרצון, ולעבדו ית' בפועל ממש ע"פ לקוטי שיחות ח"ט עמ' 170 ואילך

לְדוֹד ה' אֲדִיר וְיִשְׁעֵי מִפִּי אִירָא ה' קָעִז תִּי מִפִּי אֶפְקֹד

"אורי וישעני" - שלא יחטא, "מעוז חיי" - לשוב בתשובה ע"פ לקוטי שיחות ח"ט עמ' 172 ואילך

אַחַת שְׁאֵלֹתִי מֵאֵת ה' אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ שְׁבִתִי בְּבֵית ה' כִּל יָמֵי חַיִּי לְחַזוֹת בְּנֶעֱמִי ה' וּלְבַקֵּר בְּחִקְלֹ

לא לחפץ כלל בדרגות - "שבתי בבית ה'"! ע"פ תורת מנחם חיד עמ' 290 ואילך. 304 ואילך

ללמוד גם על דרגות הרחוקות ונשגבות ממנו ע"פ תורת מנחם חיד עמ' 305 ואילך

וְעַתָּה יְרוֹם רָאשֵׁי עַל אֲבִי סְבִיבוֹתַי וְאֶבְקֶה בְּאֶהְלֹי וּבְחֵי תְרוּעָה אֲשִׁירָה וְאֶזְמַרְתָּ לִּי

הדרך לזכות לבנין בית המקדש ע"פ לקוטי שיחות ח"ט עמ' 174 ואילך

לְךָ אָמַר לְבִי בִקְשׁוּ פָנַי אֶת פְּנִיךָ ה' אֲבַקֵּשׁ

"פנים בפנים" - פנימיות הנשמה ופנימיות שם הוי"ה ע"פ תורת מנחם חניו עמ' 350

בקשה ויגיעה בעבודת התשובה מביאות ל"מציאה בהיסח הדעת" ע"פ תורת מנחם חניו עמ' 350 ואילך

כִּי אָבִי וְאִמִּי עֲזָבוּנִי וְה' יִאֲסָפֵנִי

גם אם "נכרתה הנפש" רח"ל, עדיין "וה' יאספני"! ע"פ לקוטי שיחות ח"ט עמ' 231

קֹדֶה אֵל ה' חֲזַק וְאַמִּיץ לִפְנֵי וְקֹדֶה אֵל ה'

מידת הביטחון - יסוד בעבודת חודש אלול ע"פ אגרות קודש חכ"ט עמ' רנ ואילך

עיונים.....בב.

מצות התשובה לדעת הרמב"ם ע"פ לקוטי שיחות חל"ה ע' 18

ב' גדרים במחילת עונשים ע"פ לקוטי שיחות חל"ה ע' 59

הוספה - שיחות קודש.....בו.

ו"אין לך דבר שעומד בפני התשובה", אבל אעפ"כ עליו להרגיש את הכאב מכך ש"אבי ואמי עזבוני".

צריך לדעת שהדברים מכוונים (לא פלוני, אלא) אליו – במכ"ש וק"ו מהסיפור אודות אדמו"ר האמצעי, שכאשר מישוהו ביקש ממנו "תיקון" על ענין שהי' שלא בערך כלל לגדר האנושיות, "תפס" מיד, שכיון ששואלים אותו, הרי זה סימן שהוא בעצמו צריך לתקן דבר-מה.

אלא שאדמו"ר האמצעי הי' צריך להתענות כמה ימים, לבכות ולומר תהילים, עד שנתגלה לו מהו הענין שעליו לתקן; ואילו הוא, כאשר יחשוב על עצמו, לא יצטרך להתענות ולהתייגע, כי אם "דעת לנכון נקל" ו"אפילו בהתבוננות קלה" – כלשון התניא – "יתפוס" מה חסר אצלו, ומה יכול וצריך לעשות.

אבל צריכה להיות הנחה כללית, שכל דבר שקורה בד' אמותיו מכוון אליו ("מ'מינט אים"); יכול להיות שהכונה גם להזולת, אבל בעיקר – אליו, וכדברי הבעש"ט שכל דבר שיהודי רואה או שומע הרי זה הוראה בעבודתו להקב"ה.

לכאורה, הדברים פשוטים, ומה מוסיף ה'משל' הנ"ל?

אך ה'קונץ' הוא – שגם לאחר ששומעים את המשל, ויודעים שזהו דבר הפשוט, יכולים להמשיך לחשוב שזהו ה"אבא של מישוהו אחר", ואילו הוא בתפקיד ה"מלמד" שקורא את המכתב לאחר

והוא קורא במכתב הא גופא – שצריך להזהר שלא לטעות, אלא לידע שזהו ה"אבא שלו", ואילו מכוונים הדברים,

– וכפי שהיו אומרים פעם בנוגע לדין ש"אין מסיחין בסעודה", שהא גופא "אין מסיחין בסעודה"...

ענין זה גופא – הוא רק "קורא" במכתב עבור פלוני, ולא יתכן כלל שהדברים מכוונים אליו.

וכל זה למה – בגלל ששכנע את עצמו שזהו "האבא של פלוני", והוא רק ה"מתורגמן", ה"מלמד", שצריך לקרוא את המכתב עבור ה"ישוב'ניק"...

ואם יאמרו לו שה"ישוב'ניק" יודע לקרוא בעצמו – יהי' ברוגז, שהרי הוא ה"למדן"; במה מתבטאת ה"למדנות" שלו – באמירה לזולת, ואילו בנוגע לעצמו, לא שייך שיתעלה – הוא "בעל מוחין"... ואין הדבר שייך אליו כלל.

אלא צריך לידע ברור שזהו ה"אבא שלו" ואילו מכוונים הדברים. הן גבי העבודה עם עצמו, לידע ולחוש במעמדו ומצבו האמיתי שלו והשייכות לאביו שבשמים' והן גבי עבודה ופעולה על הזולת להציל אותם ברוחניות.

(י' שבט תשכ"ה)

לדוד

ה' אורי וישעי ממי אירא ה' מעוז חיי ממי אפחד. ב בקרב עלי מרעים לאכל את בקשרי צרי ואיבי לי רחמך בשלש ונפלו. ג אם תתנה עלי מחנה לא יירא לבי אם תקום עלי מלחמה בואת אני בוטח. ד אחת שאקלתי מאת ה' אותה אבקש שבתתי בבית ה' כל ימי חיי לחזור בנעם ה' ולבקר בחיכלו. ה כי יצפני בסבת ביום רעת וסתרני בסתר אהליו בצור ירוממי. ו נעתה ירום ראשי על איבי סביבותי ואופתה באהליו ובחי תרושה אשירה ואומרה לה'. ז שמע ה' קולי אקרא ותעני וענני. ח לך אמר לבי בקשו פני ארץ פני ה' אבקש. ט אל תסתר פניך ממני אל תט באף עבדך עזרתי חיות אל תמשני ואל תעזבני אלהי ישעי. י כי אבי ואמי עזבוני וה' יאספני. יא הורני ה' הרבה נחמי בארץ מישור למען שוררי. יב אל תתנני בנפש צרי כי קמו בי עדי שקר ויפח חנם. יג לאלה האמנתי לראות בטוב ה' בארץ חיים. יד קנה אל ה' חזק ויאמין לבך וקנה אל ה'.

"לך אמר לבי" –

מעלת "ימות החול" של חודש אלול

מהו הגילוי המופלא שבחודש אלול, ומדוע ימיו נותרים ימות החול? / במה מתבטא היות המלך "בשדה" בחודש אלול? / מתי הלב הוא "במקומו" של השי"ת, ומתי רק "בשליחותו"? / ביאור מהות התקופה הנשגבה של חודש אלול, ומעלתה על פני הימים הנוראים

לך אמר לבי בקשו פני את פני ה' אבקש

במשך כל ימי חודש אלול אומרים את המזמור "לדוד ה' אורי" (תהלים כז) פעמיים ביום (מטה אפרים סי' תקפ"א ס"ו. וש"נ), ובפסוקיו מתבארים ונרמזים כמה יסודות בעבודת ימי הרחמים והסליחות. בין פסוקי מזמור זה גופא, נודעת חשיבות יתירה לפסוק "לך אמר לבי", וכפי שכתב כ"ק אדמו"ר האמצעי נ"ע (בן כ"ק אדמו"ר הזקן. נדפס במאמרי אדמו"ר האמצעי בדברים ח"ב עמ' תקו), שבאמירת "לדוד ה' אורי", הנה "העיקר הוא בפסוק לך אמר לבי בקשו פני".

אמנם, מעלה מיוחדת יש בו בחודש אלול, והיא נרמזת בפסוק "לך אמר לבי בקשר פני, את פניך ה' אבקש", וכפי שיתבאר לקמן.

והדבר תמוה:

לעומת זאת, לעיתים אין המלך בהיכלו, אלא הוא נמצא בשדה ללא גינוני ותפארת המלכות. ובעת הזאת יכולים כל הנתינים לבוא אל המלך והוא מקבלם בסבר פנים יפות. ואלו שהשכילו להתקרב אל המלך בהיותו בשדה, הנה "בלכתו העירה הרי הם הולכים אחריו", והם זוכים להיות מיחידי הסגולה רואי פני המלך גם בהיותו בהיכל מלכותו.

וכמבואר בלקוטי תורה, שיכול להיות יהודי שנמצא במעמד ומצב ש"אבי ואמי עזבוני", רחמנא ליצלו, שאין לו הכנה והשגה כלל. – אמנם גם אז הנה "ה" יאספני",

הוספה

לקט מתוך דברות קודש
בעניני הוראה, הדרכה וחיזוק בעבודת השי"ת
דברים אלו לא הוגהו על ידי רבינו, ובאו כאן כמעט ללא עריכה,
באופן שנאמרו, מלבד שינויים קלים להקל על הקורא

"כִּי אָבִי וְאִמִּי עֲזָבוּנִי"

צריך לחוש שזה "אבי ואמי" שלו!

רק כאשר חש שזהו "מיין טאטע" יפעל עליו! / תורה ומצוות "לא בשמים" / צריך לכאוב ש"אבי ואמי עזבוני" / חשבון הנפש לעבוד גם כאשר לא מצליח כלום / נתינת כח מיצחק אבינו - לחיות כמו בעולם הבא! / עבודה ל'צורך גבוה' - "את פניך הוי' אבקש" - ממשיכה סליחה וכפרה ושפע בלי גבול

אחד העניינים שר' מיכאל בלינער (ה'משגיח' בשיבה בליובאוויטש) הי' נוהג לחזור ולומר לתלמידים, שכאשר לומדים חסידות ועניינים בעבודת ה' וכו', הרי זה צריך להיות לא כמו שלומדים או קוראים 'מכתבים זרים' ('פרעמדע בריוועלעך') מה שקורה ב"שמים", אלא צריך לדעת שהדברים מכוונים אליו ("דאס מיינט מען אים")! ... וביאר זאת ע"פ משל:

פעם היו "ישוב'ניקעס" - יהודים שלצורך פרנסתם גרו ביישובים שבהם היו מעט יהודים, או אפילו לבדם. ובמשך הזמן, הנה בגלל הניתוק מסביבה יהודית והעדר האפשרות ללמוד ביישובות וחדרים, היו ביניהם כאלו, שלמרות היותם יראי שמים גדולים (כפי שהיה המצב פעם אצל ה"ישוב'ניקעס"), הנה העדר הידיעה הי' אצלם עד כדי כך שלא ידעו לקרוא.

פעם הגיע מכתב ממקום רחוק לאחד ה"ישוב'ניקעס", וכיון שלא ידע לקרוא, הביא את המכתב ל"מלמד" - כפי שהי' אז הסדר, שכמה "ישוב'ניקעס" היו שוכרים מלמד עבוד ילדיהם, והיו מושיבים אותו במקום שהי' במרחק שוה לכל הישובים שבסביבה, כדי שיהי' נוח לכל ה"ישוב'ניקעס" שבסביבה שיש להם ילדים - כדי שה"מלמד" יקרא עבורו את המכתב.

כאשר המלמד התחיל לקרוא את המכתב - וכדרך המלומדים פעם שהיו קוראים כדבעי, ללא נקודות... ובהטעמה - התברר שתוכן המכתב הוא שאביו של ה"ישוב'ניק" נפטר, לא עלינו, וכששמע זאת התעלף מיד ה"ישוב'ניק".

אלול תשע"ח

וכן הם הדברים במהות ההתגלות של חודש אלול לעומת ההתגלות בימים הנוראים: בחודש אלול "יוצאין להקביל אור פניו ית' בשדה". בימים אלו אין הקב"ה נגלה במלוא עוזו ותפארתו, ועל כן הגילוי הוא לכל אחד ואחד מישראל, גם מי שאוחז בדרגה נחותה בעבודת ה'. גילוי י"ג מידות הרחמים בחודש אלול, מתבטא בכך שיהודי שחפץ להתעורר בתשובה מסייע בידו הקב"ה, ונותן לו את הכח להיחלץ ממצבו ולהתקרב אליו ית'. בדוגמת המלך בשדה, שבמצב זה דווקא יכולים פשוטי העם להתקרב אליו.

ומי שזכה להתקרב אל השי"ת בהיותו "בשדה" בחודש אלול, ושב בתשובה ותיקן מעשיו, זוכה לבוא עמו ית' "להיכל מלכותו" - לגילויים הנשגבים של ראש השנה ויום הכיפורים.

מעלת הגילוי ב"בגדים פשוטים" דווקא

כאשר מתבוננים בדרגת ומעלת חודש אלול לעומת ראש השנה ויום הכיפורים, נמצאת לכאורה נחיתות בימי חודש אלול: הם ימות החול, גילוי השי"ת הוא בהתלבשות "בבגדים פשוטים" ואין אז גילוי המעורר את האדם לאהבה וליראה אותו ית'. המלך הוא אז "בשדה", ולא "בהיכל מלכותו".

לעומת זאת הימים הנוראים, הם ימי קדושה שאסורים במלאכה, והשי"ת מתגלה במלוא עוזו ומעורר את בני ישראל לאהבה וליראה.

אך באמת יש מעלה מיוחדת בימי חודש אלול. ומעלה זו היא דווקא משום שהגילוי הוא "בבגדים פשוטים", וב"שדה", וכפי שיתבאר להלן.

להיות מאוחד עם השי"ת בתכלית, או להילחם עם היצר הרע

בשני אופנים פירש רש"י את הכתוב "לך אמר לבי בקשו פני": א. "בשבי"ך, בשליחותך אומר לבי בקשו". ב. "לך . . במקומך בא אלי לבי לומר כן".

שני פירושים אלו מבטאים שתי מדרגות בעבודת השי"ת (ראה ספר המאמרים קיץ ה'ש"ת עמ' 163 ואילך):

לכל יהודי ויהודי יש נשמה קדושה הקשורה ודבוקה בהשי"ת תמיד. אמנם, ישנם כאלו אשר תמיד נשמתם מאירה בגלוי, ומרגישים תמיד את הקשר החזק בינם להקב"ה, וישנם, שלא מרגישים בלבם את הנשמה, ורק הארה מצומצמת מהנשמה מאירה בלבם. שני מצבים אלו נרמזים בשני הפירושים "בשבי"ך בשליחותך", ו"במקומך".

א. "במקומך"

הפסוק מתאר יהודי שנקודת היהדות שלו ועצם נשמתו היא אצלו בגלוי - גם כאשר

נשמתו מלובשת בגוף גשמי. כשעצם הנשמה בגלוי, אין מקום מלכתחילה למציאות הרע, וממילא היהודי דבוק בהשי"ת בתמידות ללא מלחמות וללא הפרעות.

ביאור העניין:

כנגד כל דרגה בקדושה יש בחינת טומאה העומדת להלחם עמה: כנגד אהבת ה' מפתה היצר את האדם עם אהבת עולם הזה, וכנגד תענוג דקדושה נלחם הוא עם תענוגות העולם. אך דרגה אחת יש בנשמה שאין כנגדה שום בחינה בכוחות הטומאה, והיא עצם הנשמה, שעל אודותי פסקו חז"ל שאין לכוחות הטומאה בחינה מעין זו: "בבואה דבבואה לית להו" (יבמות קכב, א. ושי"ג. וראה לקוטי תורה תצא לו, ג. ועוד).

כאשר מתגלית נקודת היהדות של יהודי, אין מקום כלל לענייני טומאה, ואין היצר יכול להלחם כנגדה. ובמצב זה יכול יהודי לעבודת את ה' בלא מלחמה ובלא פיתויים כלל.

על יהודי העומד בדרגה נשגבת זו, נאמרה הלשון "במקומך" – הוא נמצא כביכול במקומו של השי"ת ויחד עמו, כי הוא מאוחד ודבוק בו. ופירוש הכתוב הוא: "לך אמר לבי בקשו פני" – הוא מבקש ומחפש לגלות את ה"פני" של "לבי", דהיינו את פנימיות הנשמה, ובכך הוא יהי "לך" – "במקומך", מאוחד עם הקב"ה.

ב. "בשבילך, בשליחותך"

ישנה דרגה נחותה יותר, בה עצם הנשמה אינו מאיר בגלוי אצל האדם, ואין האדם מרגיש את התאחדותו המוחלטת עם השי"ת. ולכן, יש לו ניסיונות וקשיים בעבודת ה', ונפשו הבהמית ומידותי הגסות מושכים אותו לעניינים בלתי רצויים.

עבודתו של יהודי זה היא לזכך את המידות הגסות, להתגבר על היצר הרע המסיתו לחטוא, ולשמור שהמחשבה, הדיבור והמעשה שלו יהיו נקיים ומוקדשים לרצון ה' בלבד, ולא ח"ו לעניינים של היפך הקדושה.

כאשר אין התקשרות הנשמה בהשי"ת עומדת בגלוי, אזי אין לפרש את "לך אמר לבי" – "במקומך", כיוון שהתאחדות הבורא והנשמה אינם בגלוי. אלא אז הפירוש הוא "בשבילך בשליחותך", הנשמה ממלאת את השליחות שהיא מקבלת מהבורא ית"ש – לזכך ולקדש את הגוף והנפש הבהמית וגשמיות העולם.

והפסוק "לך אמר לבי בקשו פני" מתפרש כך: לבו של יהודי ממלא שליחותו של הקב"ה – "בשליחותך", לבקש ולחפש בכל פרטיו, כוחותיו ורגשותיו שיהיו כולם כפי שצריך להיות לפי רצון "פני" – הפנימיות של הקב"ה (ועיין במקור הדברים ביאור ענין "פני" של השי"ת באריכות). עבודתו היא לא בהתאחדות גלוי עם הבורא, אלא בקיום שליחותו – "בשבילך בשליחותך".

ליחס אליו מעשה החטא) צריך שישנה גם כ"ז מעשיו להיות מתנהג באופן אחר לגמרי. כי באם יש פרט אחד בו מתנהג האדם כמקודם הרי עדיין לא נשתנה לגמרי וא"א להגדירו "אחר" ממש.

והשתא אתי שפיר דברי הרמב"ם בהלכה דידן ומדוקדק לשונו כפתור ופרח, דבתחלה הביא התשובה הגורמת שינוי בהחפצא דהעון – "מתרחק הרבה מן הדבר שחטא בו", דשב רק על חטא זה, שהוא ה"תשובה" הנזכרת בב"ר שם.

ולאח"ז מוסיף ד"משנה שמו כלומר אני אחר כו' (ועוד זאת) משנה מעשיו כו' לטובה ולדרך ישרה וגולה ממקומו" דע"י ג' פרטים אלו משתנה האדם לגמרי עד שלא יחול עליו העונש. שהוא הגדר השני דכפרה הנ"ל (דברי ר"ה במדרש שם) – שינוי הגברא.

ויתבאר היטב עפ"ז לשון הרמב"ם "ומשנה מעשיו כו' לטובה", כי כדי שהגברא ישתנה לגמרי לא די בשינוי מעשה אחד כו' כ"א צריך לשנות מעשיו כו' לטובה. וכלשון הריטב"א (ר"ה שם) "שאפילו מעשים של רשות שאינם הגונים קצת הוא משנה", דצריך לשנות כ"ז מעשיו, כי דווקא עי"ז משתנה האדם לגמרי להיות "אחר".

האיש שעשה אותן המעשים, שוב א"א להעניש אדם זה על חטאיו, דהרי אין מעשה החטא מתייחס לאיש זה שלפנינו עתה, דנשתנה להיות "אחר".

וי"ף דב' אופנים אלו תלויים בב' אופני תשובה, דע"י תשובה וחרטה על חטא ומעשה מסויים הנה אף ש"מתרחק הרבה מן הדבר שחטא בו" הוי זה שינוי רק בהחפצא דעון זה, אבל א"א לומר דנשתנה הגברא להיות "אחר", שהרי בשאר מעשיו עדיין נשאר כמקודם. משא"כ ע"י שינוי השם וכיו"ב, נשתנה האדם לגמרי בכל מעשיו ודרכיו הרעים, והכפרה היא גם מצד הגברא.

ועפ"ז מבוארת ההוספה שבדברי ר' הונא בב"ר שם "אף שינוי השם ומעשה טוב", דב"תשובה" הנזכרת שם לפנ"ז הכונה לתשובה וחרטה על חטא הפרטי שעבר – שינוי בחפצא דהעון, וע"ז מוסיף ר' הונא דבעינן "אף שינוי השם" שהגברא ישתנה לגמרי.

ועפכ"ז נמצא, ד"מעשה טוב" שנזכר אחרי "שינוי השם" אינו רק שינוי במעשיו הרעים, דזה הוי כבר בכלל "תשובה" הנזכרת קודם כנ"ל, אלא הוי פרט נוסף בשינוי הגברא, שכדי שהגברא ישתנה לגמרי להיות אדם אחר ממש (שא"א

ב' גדרים במחילת עונשים

ידייק בלשון הרמב"ם ויוכיח דאיכא מחילת עונשים מצד החפצא דעון, דכשנעקר העון נמחל העונש, ואיכא מחילה מצד הגברא, שכאשר משתנה לגמרי אי אפשר להענישו

רמב"ם תשובה פ"ב ה"ד: מדרכי התשובה להיות השב צועק תמיד לפני ה' כו', ועושה צדקה כו', ומתרחק הרבה מן הדבר שחטא בו, ומשנה שמו כלומר אני אחר ואיני אותו האיש שעשה אותן המעשים, ומשנה מעשיו כולן לטובה ולדרך ישרה, וגולה ממקומו כו'.

וצ"ע מ"ש "ומשנה מעשיו כולן לטובה", הא בפשטות כוונתו לשנות את המעשים הרעים שעשה, והיינו דמיירי כאן במי שעדיין לא יצא ידי תשובה וצריך עוד לשנות את מעשיו הרעים, וא"כ תמוה מהו שכניהו לאדם זה בריש דבריו "להיות השב צועק כו'", דמשמע דמיירי במי שכבר שב מקודם שבא לקיים הלכה זו.

ולכן נראה יותר דמיירי במי שכבר שב, וכונתו בהלכה זו לומר דעדיין צריך הוא לשנות כ"ל מעשיו, היינו גם מעשים שאינם עבירות – אלא שעדיין צריך ביאור אמאי הוי זה מדרכי התשובה, ומנ"ל להרמב"ם חידוש זה.

עוד יל"ע במ"ש הרמב"ם "ומתרחק הרבה מן הדבר שחטא בו", דהנה בנו"כ (כס"מ, לח"מ, ועוד) ציינו מקור להלכה זו ממה דאי' בר"ה (טז, ב) ד' דברים

מקרים גזר דינו של אדם כו' צדקה צעקה שינוי השם שינוי מעשה כו' וי"א אף שינוי מקום, ומ"ש הרמב"ם כאן "מתרחק הרבה מן הדבר שחטא בו" לא נזכר שם, וצ"ע מאין מקורו.

והביאור בכל זה: הנה, מצינו בדברי חז"ל כעין זה גם בב"ר (פמ"ד, יב), אבל בשינוי קצת, דהכי אי' התם: ג' דברים מבטלים גזירות רעות כו' תפלה וצדקה ותשובה כו' רב הונא כו' אמר אף שינוי שם ומעשה טוב כו' וי"א אף שינוי מקום.

ונראה דמקורו של הרמב"ם הוא ממדרש זה. ובהקדם מה שיש לדקדק בדברי חז"ל שם, דמדברי ר"ה "אף שינוי שם ומעשה טוב" (אחר שנזכרה כבר תשובה לפנ"ז) משמע דתשובה ומעשה טוב ב' פנים הן. וצ"ב מהו גדר כל אחד מב' דברים אלו.

וי"ל בזה, דהנה בהגדרת הכפרה המביאה למחילת העונש מצינו לומר בב' אופנים:

א. דהוי מצד החפצא דהעון. שכיוון שע"י תשובה נמחק ונעקר העון, ממילא נמחל העונש. **ב.** דהוי מצד הגברא. דכיון שע"י התשובה משתנה האדם לגמרי, וכל' הרמב"ם "אני אחר ואיני אותו

ה"חידוש" האמתי – הפיכת הנפש הבהמית לקדושה

בהתבוננות שטחית, עולה שהעבודה הנעלית יותר היא עבודת עצם הנשמה ופנימיותה, עבודה שכל מהותה היא התקשרות והתאחדות בהשי"ת. לעומת זאת, כאשר אין עצם הנשמה בהתגלות, וצריך האדם גם לעבוד ולעמול על כוחותיו ורגשותיו, הרי זו עבודה נחותה יותר.

אך באמת, מעלה מיוחדת יש דווקא בעבודה ה"נחותה" של "בשבילך בשליחותך", על פני העבודה של "במקומך":

כאשר מתגלה עצם נשמתו של יהודי, והרי הוא קשור ודבוק בה' ללא סייג, ואינו אצלו כלל ענייני רע – אין בזה "חידוש" אמתי. נשמתו של יהודי הייתה קדושה וטהורה מאז ומקדם, אלא שיש והיא בהעלם, ואצל יהודי זה נתגלתה עצם הנשמה, ומשום כך הוא דבוק בבורא ית' גם בעולם הגשמי.

אמנם, כאשר אין עצם הנשמה בגלוי, והיהודי עובד עבודתו רק עם הארה מועטת מנשמתו, הרי יש בזה חידוש עצום, והוא מה שדווקא בעבודה זו משתנה נפשו הבהמית, והיא מזדככת ומתעלה לקדושה.

כי כאשר מתגלה פנימיות עצם הנשמה, אמנם שרוי האדם בהתקשרות ודבקות מוחלטת בהשי"ת, אך אין התגלות זו משפיעה על רגשותיו הבהמיים. השכל והרגשות של הנפש הבהמית אינם מסוגלים "לקלוט" ולהכיל את הקדושה העצומה של הדבקות בה'. ואף שבשעת גילוי עצם הנשמה אין הרגשות הבהמיים מתבטאים כלל, וכל מהות האדם היא הדבקות בה', מכל מקום הרגשות הבהמיים עצמם לא הזדככו ולא התקדשו.

ודווקא כאשר מאירה באדם רק הארה מעצם הנשמה, אז נותר האדם כצירור הרגיל שיש לו שכל ורגשות, והרי הוא משתמש בגילוי המועט מן הנשמה להתבונן בגדולת ה' וטובו, עד שייוולדו אצלו רגשות של אהבת ויראת ה'. התבוננות זו משפיעה על רגשותי' של הנפש הבהמית, ומשנה אותם שיהיו מוסכים לענייני קדושה ולא להבלי העולם.

ונמצא, שבעבודת ה' שעל ידי גילוי עצם הנשמה, אין "חידוש" אמתי, אלא גילוי שגב מעלתה של עצם הנשמה שהייתה מקודם בהעלם. ולעומת זאת בעבודת הארת הנשמה יש חידוש נשגב: היהודי זוכה להפוך את נפשו הבהמית שהייתה שקועה בעניינים חומריים, ולרתום אותה לעבודת ה' ולענייני קדושה.

מעלתו של אלול – גם הרחוקים יכולים להתקרב!

מן האמור לעיל עולה ומתנוססת מעלת העבודה ה"נחותה" של חודש אלול, עת אשר המלך בשדה ב"בגדים פשוטים":

בהיות המלך נגלה במלוא זיוו בהיכל מלכותו, הרי אין כולם מקבלים את הגילוי,

אלא רק המובחרים שבעם ויחיד סגולה, ולעומת זאת בחודש אלול יכולים ורשאים כולם לגשת אל המלך, משום שאין הוא נגלה במלוא הדרו, אלא באופן מוסתר ונעלם. ונראה לכאורה, שהגילוי בחודש אלול הוא נחות במעלה מן הגילוי שבימים הנוראים.

אך באמת מעלה מיוחדת יש בה בעבודה תמה דחודש אלול, וכעניין שנתבאר במעלת עבודת זיכרון הגוף לעומת גילוי דבקות הנשמה בהשי"ת:

דווקא כאשר נמצא המלך בשדה, נעשה דבר חידוש גדול ועצום: בהיותו בהיכל מלכותו היו המון העם מנועים מלהתקרב אליו ולהקביל פניו, ואילו בשדה רשאים כל מי שרוצה, וגם הרחוקים ביותר, לצאת ולהקביל פניו.

ומכיוון שישנם מבני ישראל שיכולים להתקרב אליו ית' דווקא בחודש אלול, הרי נמצא שדווקא בחודש אלול נפעל ענין חדש ומחודש, אשר גם הרחוקים במעלה מתקרבים אל המלך!

ונמצא, שעל אף גודל שגב מעלת הגילוי שבימים הנוראים, הרי דווקא עבודת חודש אלול גורמת נחת רוח מיוחדת לבורא ית"ש. למרות שבחודש אלול גילוי הקדושה נסתר ונעלם, מכל מקום הרי דווקא אז מתקרבים גם הרחוקים אל מלכותו ית', ונעשית תוספת וחיידוש במלכותו.

אלא שיחד עם זאת, מכיוון שישנה מעלה גם בגילוי שבימים הנוראים – שבהם המלך מתגלה במלוא יפעתו, הרי צריכים הרחוקים שמתקרבים אל המלך בחודש אלול, להתכוון ולהשתדל להימנות עם אותם אלו ש"בלכתו העירה הרי הם הולכים אחריו", והם נעשים מ"המובחרים שבעם ויחיד סגולה" שהמלך מתגלה בפניהם בהודו והדרו, ב"היכל מלכותו", בימים הנוראים.

וזהו תוכן הפסוק "לך אמר לבי בקשו פני" שאומרים בחודש אלול:

מחד, יש מעלה בעבודת ההתדבקות בהשי"ת של "פני" – פנימיות ועצמיות הלב, "במקומך". שהוא מעין עבודת הימים הנוראים.

ומאידך יש מעלה דווקא בעבודת הארת פנימיות הלב, "בשבילך בשליחותך" – זיכרון הרגשות והגוף הגשמי, משום שבעבודה זו נעשה דבר חידוש של זיכרון הגשמיות. והיא מעין עבודת חודש אלול, שאפילו אלו הרחוקים ממעלת המלך, ושבדרך כלל אין הם רשאים להתקרב אליו, הנה גם הם מתקרבים אל המלך והוא מקבלם בסבר פנים יפות.

והדרך הישרה בה ידרוך האדם בחודש אלול, היא לנצל את היות המלך בשדה, ולהתקרב אליו ולשוב בתשובה ולזכך הגוף ונפש הבהמית. וזאת גופא כהכנה לימים הנוראים, כאשר יזכה להימנות עם הראויים לכנוס להיכל מלכותו ית', ולהתדבק בו בייחוד נפלא.

לקו"ש חכ"ב ע' 117 ואילך).

וכמו"כ בתשובה, גדר חיוב הוידוי שבתשובה הוא להוציא בפיו מה שגמר בלבו (שגמירות הלב היא עצמה של תשובה), וכשמתודה בדיבור בלבד בלי עזיבת החטא בלב ה"ז דיבור בעלמא, ואינו מקיים בזה מצות התשובה.

ויזמנתק עפ"ז לשון הרמב"ם בה"ג (שם): כל המתודה בדברים ולא גמר בלבו לעזוב הרי זה דומה לטובל ושרץ בידו, שאין הטבילה מועלת לו עד שישליך השרץ. דלפום ריהטא קשה קצת מאי קמ"ל בהדוגמא ד"טובל ושרץ בידו" ומהי שייכותה המיוחדת לכאן, הא בפשטות ר"ל רק שבלי תשובה חסר בהוידוי (ולא זהו ענין הדוגמא דטובל ושרץ בידו – שפירושה שעושה דבר המנוגד בעצמו לענין הטהרה, ולא רק שחסר במעשה הטבילה עצמו. והכא, אם נאמר דעיקר החיוב הוא באמירת הוידוי בדיבור כשלעצמו, והתשובה היא תנאי בו וכיו"ב – א"כ אינו שייך כ"כ דוקא לגדר טובל ושרץ בידו, רק הול"ל דחסר בשלימות מעשה הוידוי).

ויזבן לפי הנ"ל, דעיקר החיוב הוא תשובת הלב, והוידוי הוא רק ביטוי לתשובת הלב – וא"ש כוונת הרמב"ם בדוגמא זו, דבזה מבאר ומדגיש גדר הנ"ל

במצות תשובה ווידוי, דכמו בטובל ושרץ בידו, הא דלא עלתה לו טבילה אינו מפאת דבר צדדי המונע הטהרה וכמו חציצה ומחוסר זמן וכה"ג, אלא דהשרץ כל כולו הוא היפך תוכן הטבילה והטהרה. דא"א להיטהר מטומאה כשבאותה שעה ה"ה נאחו בטומאה -

- וכמו"כ בוידי ושובה, כל עצמה של המצוה היא הטהרה ותשובה בלב מטומאת החטא (עיין לשון הרמב"ם סוף הל' מקוואות). ולכך כשמתודה רק בדיבור ולא גמר בלבו לעזוב הא דלא יצא י"ח וידוי אינו רק מפני שלא קיים תנאי צדדי במצוות וידוי, אלא דעשה ההיפך לגמרי מתוכן וענין מצות וידוי ותשובה. דגדרה של קיום המצוה באמירת הוידוי הוא הטהרה ועזיבת החטא בליבו, וענין האמירה בפה הוא רק מפני שצריך לפרש בדיבור מה שגמר בלב.

ומה שדייק המנ"ח מהא דלא הזכיר ענין התשובה בספה"מ – י"ל בזה באו"א, כמ"ש בס' "יד הקטנה" (על הרמב"ם כאן) דמפני שבמצוה וחיוב זה איכא ב' חלקים, תשובה – שהיא רק במחשבה וכוונת הלב, ווידוי – שהוא בדיבור, הזכיר במנין המצות חלק הדיבור שבמצוה זו, ששייכת יותר למעשה. ועיין ביד הקטנה שם שביאר בארוכה הטעם לזה.

לְדוֹד ה' אֹרִי וְיִשְׁעֵי מִמִּי אִירָא ה' מְעוֹז חַיִּי מִמִּי אֶפְחָד...
אֶחָת שְׁאַלְתִּי מֵאֵת ה' אוֹתָהּ אֶבְקֵשׁ שְׁבֹתִי בְּבֵית ה' כָּל יְמֵי
חַיִּי לַחֲזוֹת בְּנוֹעַם ה' וּלְבַקֵּר בְּהִיכְלוֹ

לזכור התקשרותו בהשי"ת, להלהיב הרצון, ולעבדו ית' בפועל ממש

אודות תפילתו של דוד "אחת שאלתי . . . שבתי בבית ה'", תמה הקב"ה: "בתחילה אמרת אחת שאלתי . . . שבתי בבית ה'", והיינו משאלה אחת בלבד, ולאחר מכן "חזרת ואמרת לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו"?

והשיב דוד שגם הקב"ה עצמו עשה כן, שתחילה הכריז "מה ה' אלקיך שואל ממך כי אם ליראה", והיינו דבר אחד בלבד, ולאחר מכן "פתחת לנו במצוות הרבה, שנאמר וללכת בכל דרכיו ולשמור מצוותיו וגו'" (מדרש תהלים וילקוט עה"פ).

ותמהו בסה"ק על דין ודברים שבין דוד להקב"ה, שלכאורה אין כאן יישוב וביאור להנהגה זו של הקב"ה ודוד, שתחילה מודיעים על דבר אחד, ולאחר מכן מפרטים כמה פרטים. וביאורו בזה, שבאמת ה"אחת שאלתי" של דוד הוא נקודה אחת שהיא משאלתו היחידית, וממנה משתלשלים שאר העניינים שמבקש אחר כך. וכמו כן תביעת הקב"ה היא אחת – "ליראה את ה'", ושאר הדרישות הם פרטים הנובעים מנקודה זו (לקוטי תורה מסעי צו, ב בשם הרב המגיד ממעזריטש. וראה עוד לקמן עמ' יד בביאור מדרש זה).

והנה, לפני הודעתו הכללית של דוד "אחת שאלתי", הוא מקדים ומודיע ש"ה' אורי וישעי ממי אירא, ה' מעוז חיי ממי אפחד". ומובן מכך ש"אחת שאלתי" וגו' הוא עניין כללי יותר, וממנו נובעת הבקשה "אחת שאלתי", שהיא כלל לבקשות הפרטיות שלאחר מכן.

ונמצא שיש שלושה שלבים בעבודת מזמור זה: א. "ה' אורי וישעי . . . ה' מעוז חיי" וגו'. ב. מזה נובע מה ש"אחת שאלתי . . . שבתי בבית ה' כל ימי חיי". ג. ומזה באים הפרטים של "לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו" וגו'.

מזמור זה נאמר במשך כל ימי חודש אלול (מטה אפרים סי' תקפ"א ס"ו), ואכן שלושה שלבים אלו מבטאים את עבודתו של יהודי בחודש התשובה:

מצוות התשובה לדעת הרמב"ם

יוכיח מהכותרת להל' תשובה דגם להרמב"ם התשובה היא מצוה ולא הווידוי בלבד / יבאר גדר וידוי ותשובה לשיטת הרמב"ם שהווידוי הוא לבטא בדיבור רגש הלב דתשובה

ה' ויתודה. הרי להדיא, דגם התשובה עצמה היא חלק מהמצוה והחיוב (ודיוק המנ"ח – יש לתרץ באו"א, כדלהלן).

והנראה לבאר בדעת הרמב"ם, דס"ל שבתשובה איכא ב' פרטים. דמצות התשובה היא ש"יעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו, ויגמור בלבו שלא יעשה עוד", אלא שנצטוונו עוד שרגש זה שבלב האדם יוציאנו בפיו בדיבור, וזהו הווידוי. וכלשונו "וצריך להתודות בשפתיו ולומר עניינות אלו שגמר בלבו". דאין בווידוי כשלעצמו מצוה אלא אם מבטא בווידוי זה מה שגמר בלבו (ועיין בקרית ספר (להמבי"ט) כאן שכתב בדעת הרמב"ם ד"התשובה והווידוי מצוה אחת היא, שאין וידוי בלי תשובה").

דוגמא לדבר: מצות התפלה. דאף שמחוייב להוציא התפלה בדיבור – עיקר גדר המצוה הוא ה"עבודה שבלב". ואדרבה: כל גדר הדיבור שבתפלה הוא מה שמוציא בפיו את הכונה שבלב (שהיא עצמה של תפילה). וכלשון הרמב"ם (הל' תפלה פ"ד ה"ט"ו): תפילה שאינה בכונה אינה תפלה (וראה ח"י הגר"ח על הרמב"ם שם).

רמב"ם הלכות תשובה פ"ב ה"ב: ומה היא התשובה, הוא שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו, ויגמור בלבו שלא יעשה עוד . . . וצריך להתודות בשפתיו ולומר עניינות אלו שגמר בלבו.

ועיין במנחת חינוך (מצוה שסד) שהוכיח מהא דלא הזכיר הרמב"ם בספר המצוות עזיבת החטא וכתב רק (עשה עג) "שצונו להתודות על העונות והחטאים שחטאנו לפני הקל ולאמר אותם עם התשובה" (וכע"ז כתב במנין מ"ע), דלדעת הרמב"ם אין בתשובת הלב עצמה מצוה וחיוב, אלא רק שהווידוי הוא מצוה על מי שהחליט מעצמו לשוב מחטאו.

ובהא דמצות גירושין שאין מצוה וחיוב לגרש, ורק דאם ירצה האדם לגרש את אשתו אזי מצוה עליו לגרשה בגט. וכמו"כ בתשובה שאין מצוה לשוב, ורק דכשירצה אדם לשוב מצוה עליו להתודות.

אך אאל"פ כן בדעת הרמב"ם. דהא בכותרת להל' תשובה כתב: מצוה עשה אחת, והוא שישוב החוטא מחטאו לפני

א. "ה' אורי וישעי"

יהודי קשור אל השי"ת ושייך אליו בכל רגע ורגע. למרות זאת, הרי לפעמים מעשיו של היהודי מנוגדים לרצון הבורא ית"ש, וזאת משום שהעולם מלא בהעלמות והסתרים המכסים על התקשרותו של יהודי בהשי"ת. העולם מעלים על ההבדל בין בני ישראל לאומות העולם שאודותיו נאמר "ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה" (תשא לג טז, ובפרש"י).

ועל כן, ראשית עבודת התשובה בימי חודש אלול, היא להיזכר ולקבוע בלבו אשר "ה' אורי וישעי" וגו' – שיהודי קשור אל השי"ת תמיד.

ב. "אחת שאלתי . . שבת בבית ה'"

גם לאחר שיהודי זוכר על הקשר שבינו לבין הקב"ה, והוא משים לבו שעל ידי ההליכה אחר תאוות העולם נעשים נפרדים ממנו רח"ל. מכל מקום עדיין עומד היצר ומפתה את האדם לילך אחר שרירות לבו. הוא משכנע את האדם לחטוא גם מתוך ידיעה מפורשת שבכך הוא נפרד מהתקשרותו בהשי"ת.

ועל כן, אין די בזכירה שה' הוא "אורי וישעי", אלא יש להמשיך ולעורר את הלב שיהי' רצונו אחד ויחיד – "אחת שאלתי", לעבדו ית' ולעשות רצונו, באופן של "שבת בבית ה' כֹּל ימי חייו", שעבודת ה' תיעשה קבועה בנפשו, כמרומז בלשון "שבת", מלשון עכבה וקביעות (ראה רש"י וירא כא, לד. ריש פר' וישב ובריש פר' תבא).

ג. "לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו"

וגם לאחר שכבר קבע בנפשו את הרצון לעבדו ית' באופן תמידי וקבוע, עדיין קיים החשש שרצון זה יישאר בכללות בלבד ולא יהיו לו תוצאות פרטיות בעבודה בפועל. ועל כך באה הבקשה והתחנה שבהמשך המזמור, שעבודת ה' תבוא לידי ביטוי גם בעניינים פרטיים – "לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו".

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ט עמ' 170 ואילך)

לְדוֹד ה' אורי וישעי ממי אִירָא ה' מְעוֹז חַיִּי מְמִי אֶפְחָד

"אורי וישעי" – שלא יחטא, "מעוז חיי" – לשוב בתשובה

כאשר יהודי עומד בפתח עבודת חודש אלול, זקוק הוא לעידוד ולנתינת כח עבור

נוסף על כך, אפילו היהודי עצמו מוכרח להתעסק בדברים נחותים: הוא אוכל, שותה, ישן, עובד לפרנסתו ורוב היום הוא עוסק בצרכיו הגשמיים. עיסוקים אלו תופסים חלק גדול מאוד מזמנו וכוחותיו, ורק זמן מועט נותר לענייני קדושה. וכיצד, איפוא, דורשים מיהודי שכל מציאותו תהי' עבודת ה'?

והמענה לכך טמון ביסוד גדול העובר בין פסוקי מזמור "לדוד ה' אורי" – הביטחון בקב"ה. דוד המלך מתאר כיצד ה' הוא "אורי וישעי" וממילא "ממי אירא", אין הוא ירא ממצב העולם ומן העבודה הקשה משום שהוא מסתמך באופן מוחלט על הקב"ה. במהלך המזמור הוא מבטא כיצד הביטחון מקיף הן את ענייניו הגשמיים והן את עבודתו הרוחנית, ואפילו כאשר מדובר על דרגות נשגבות ברוחניות. הוא סמוך ובטוח שהקב"ה יסייע בידו להתגבר על כל הקשיים, וממילא הוא עובד עבודתו מתוך ביטחון ואמונה – "חזק ויאמץ לבך וקווה אל ה'".

מידת הביטחון שמבטא דוד בשם כל בני ישראל, היא הידיעה הוודאית שהקב"ה הוא "אורי וישעי" שלו, והוא מסייע בידו לאורך כל עבודתו. הקב"ה בחר בכל יהודי שיהי' שלוחו לעשות את העולם לדירה לו ית', ולשם כך הוא מעניק לו "אור" ו"ישע" לסייעו בעבודתו. וכאשר הקב"ה מסייע וסומך, הרי היהודי יכול להיות בטוח שיצליח לקיים שליחותו, למרות כל הקשיים.

ובפרט הדברים אמורים בימי הרחמים והסליחות, שעליהם נאמר "אני לדודי ודודי לי" (שיר השירים ו, ג. פרי עץ חיים שער ר"ה פ"א, ועוד). הקב"ה הוא "דודי" – האוהב של כל יהודי ויהודי. והוא נותן לו את האור ואת הסיוע מתוך אהבה בלתי רגילה, וממילא גם עבודתו של יהודי נעשית מתוך ביטחון החדור בשמחה וטוב לבב.

(ע"פ אגרות קודש חכ"ט עמ' רנ ואילך)

ובאמת, שני פירושים אלו קשורים וכרוכים זה בזה:

מי ש"אבי ואמי" – האהבה להשי"ת אצלו היא בגלוי, אזי בכדי לשוב בתשובה די לו בבחינת "אבי ואמי" – רחמים מוגבלים מבחינת "אב הרחמן".

אבל כאשר "אבי ואמי עזבוני" – שנכרת משרשו רח"ל והאהבה להשי"ת נעלמת אצלו, אזי "אבי ואמי עזבוני" – שאין בחינת "אב הרחמן" מקבלתו בתשובה.

ואזי צריך הוא ל"וה" יאספני" – שהשי"ת יגלה את בחינת האהבה שנתורה בשורש נפשו, וזאת על ידי "וה" יאספני" – רחמים בלתי מוגבלים מבחינת "אב הרחמים".

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ז עמ' 231)

קנה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקנה אל ה'

מידת הביטחון – יסוד בעבודת חודש אלול

מזמור "לדוד ה' אורי" הנאמר משך כל ימי חודש אלול, חדור בפסוקי אמונה וביטחון. סיבת הדבר היא משום שמידת הבטחון בקב"ה היא יסוד גדול בעבודת ה' בכלל, ובעבודת חודש אלול בפרט.

ראש השנה הוא יום בריאת האדם, והוא גם יום הדין על אופן הנהגתו של האדם, האם הוא ממלא את תכלית בריאתו ושליחותו בעולם. העולם הזה הוא תחתון מגושם ונחות, ומטרת בריאתו היא בכדי שבני ישראל יעמלו לזככו ולקדשו עד שיהי' ראוי ל"דירה" שבה ישכון הבורא ית"ש. בראש השנה נידון האדם על אופן מילוי שליחותו בשנה שעברה, וזהו הזמן שבו הוא מקבל על עצמו להתייבב בשמחה לעבודת ה' בשנה הקרובה.

הדרך לעשות את העולם לדירה לו ית', היא על ידי שכל צעד ושעל בעבודת האדם מוקדש לעבודתו ית'. הוא לומד תורה ומקיים מצוותי', וגם שאר צרכיו ועסקיו נעשים כולם לשם שמים. על כך אמרו חז"ל "אני נבראתי לשמש את קוני" (משנה סוף קדושין) – כל קיומו של האדם אינו אלא בכדי שיעבוד את ה' בכל ענייניו ומעשיו.

בימי חודש אלול, ימי ההכנה לראש השנה, עולה התמיהה והקושיא: כיצד ניתן לדרוש מיהודי להקדיש את כל חייו לעבודת ה' ולזיכוכ העולם? הלא העולם הוא גשמי גם ונחות, ובו בני ישראל הם מיעוט קטן – "אתם המעט מכל העמים" (ואתחנן ז, ז).

לך אמר לבי

אלול תשע"ח

עבודת התשובה, וחזוק זה מפורט היטב בכתוב "לדוד ה' אורי וגו'".

בפסוק זה מופיע שם ה' פעמיים: "ה' אורי וישעי ממי אירא, ה' מעוז חיי אפחד". שני שמות אלו רומזים על סיוע שמקבל היהודי הן לזהירות מן החטא ושיפור הנהגתו מכאן ולהבא, והן עבור התשובה על חטאיו הקודמים. ועל דרך מה שפירש רש"י על "ה' ה'" שבראש י"ג מידות הרחמים: "מדת רחמים היא, אחת קודם שיחטא, ואחת לאחר שיחטא וישוב" (תשא לר, ו).

ושני מיני נתינת כח אלו מתבארים בלשון הפסוק:

"ה' אורי וישעי ממי אירא"

בחודש אלול, כאשר חפץ יהודי להיזכר בבורא ית"ש שאליו הוא קשור תמיד, ולהיטיב הנהגתו מכאן ולהבא, פונה אליו היצר הרע ומסיתו לחדול מכך. הוא טוען שגם אם יצליח להתעורר ולזכור את התקשרותו להשי"ת, הרי כאשר יבוא לניסיון בפועל ממש, ישוב לסורו כמו במשך השנה שעברה.

ועל כך אומר יהודי משך כל ימי חודש אלול: "ה' אורי" – השי"ת מאיר לו את הדרך לראות בכל פרט ופרט את הדרך הישרה והנכונה. ונוסף על כך הוא גם "ישעי" – הוא מסייע ותומך בידי היהודי לעמוד בניסיון הפרטי ולהישאר איתן בהתקשרותו אל הבורא.

זהו שם ה' שעוזר לאדם "קודם שיחטא", הוא מסייע בידו לראות את הטוב והישר ולא לבוא לידי חטא.

"ה' מעוז חיי ממי אפחד"

היצר הרע הוא "אומן במלאכתו", והוא מוסיף לנסות ולהדיח את האדם, בטענו שהן אמת שהקב"ה עוזרו בנוגע להנהגה מכאן ולהבא, אך הלא הוא חטא ופגם משך השנה כולה, וממילא הוא כבר "אבוד" רח"ל.

ועל כך אומר יהודי "ה' מעוז חיי, ממי אפחד" – ה' עומד על ימינו לסייעו בעבודת התשובה על העבר, וממילא אין לפחד ולהתפעל מהפחדות היצר. עבודת התשובה נרמזת בתיבות "מעוז חיי", משום שחייו האמתיים של האדם הם התורה ומצוותי', כפי שנאמר "אשר יעשה אותם האדם וחי בהם" (אחרי יח, ה). וכאשר חטא האדם ושבתשובה, הרי הוא מתעלה למדרגת "חיים" נעלית יותר – "מעוז חיי", מכיוון שעבודת התשובה היא בדרגה גבוהה יותר מעבודה רגילה.

והשי"ת הוא "מעוז חיי", שמסייע לאדם להגיע לתשובה ולחיים רוחניים נעלים, וממילא "ממי אפחד" – אין להתפעל מטענות היצר. זהו שם ה' "לאחר שיחטא וישוב", המסייע לאדם לשוב על העבר.

והדבר מדויק גם בלשון הכתוב "ה' אורי וישעי ממי אירא, ה' מעוז חיי ממי אפחד": לשון מורא הוא על "הרחוקים", ופחד הוא על "הקרובים" (רש"י עקב יא, כה). נתינת הכח

מ"ה' אורי וישעיי" היא על חטאים הרחוקים מן האדם, שלא יכשל בהם. ואילו "ה' מעוז חיי" נותן לאדם כח לשוב בתשובה על "הקרובים", הם החטאים שכבר נכשל בהם, ולהתקשר מחדש בהשי"ת.

(נ"פ לקוטי שיחות ח"ט עמ' 172 ואילך)

אַחַת שְׁאַלְתִּי מֵאֵת ה' אוֹתָהּ אֶבְקֵשׁ שְׁבִתִּי בְּבֵית ה' פֶּל יָמִי
חַיִּי לַחֲזוֹת פְּנֵים ה' וּלְבַקֵּר בְּהִיכָלוֹ.

לא לחפוף בשום דרגות – רק "שבתי בבית ה' כל ימי חיי"!

בתחילת בקשותיו של דוד, מכריז הוא "אחת שאלתי מאת ה'", והיינו שאין לו אלא משאלה אחת בלבד, והיא "שבתי בבית ה' כל ימי חיי". ואף על פי כן, הוא ממשיך לבקש עוד משאלות: "לחזות בנועם ה', ולבקר בהיכלו" וגו'.

ואכן מסופר במדרש (מדרש תהלים וילקוט עה"פ) שכך אמר לו הקב"ה לדוד: "בתחילה אמרת אחת שאלתי . . . שבתי בבית ה', וחזרת ואמרת לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו"? והשיב דוד ש"דיו לעבד להיות כרבו", וגם הקב"ה עצמו נהג כן: "בתחילה לא באת לנו באחת, שנאמר ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה, ואחר כך פתחת לנו במצוות הרבה, שנאמר וללכת בכל דרכיו ולשמור מצוותיו וגו'".

ועדיין הדברים צריכים תלמוד, הן בדבריו של דוד והן בדברי השי"ת: כיצד אומר הקב"ה "מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה", בשעה שמצווה ציוויים נוספים, וכיצד מודיע דוד "אחת שאלתי", כאשר עומד לבקש עוד משאלות?

ובביאור הדבר אמר אדמו"ר הזקן משם רבו המגיד ממעזריטש (לקוטי תורה מסעי צו, ב): ש"באמת שאל רק דבר אחד לבד", והוא "שבתי בבית ה'", ו"הדברים הנוספים מסתעפים מזה הדבר, שמוכרחים להיות ממילא בהיות הדבר הזה", ואם כן, באמת ביקש דבר אחד, שהלא "הכל אחד".

וכמו כן בדבריו של הקב"ה: הקב"ה מבקש דבר אחד בלבד שהוא "ליראה את ה'", ובו נכללים ממילא שאר הציוויים וההוראות שבאים לאחר מכן.

ויש ליתן טעם וביאור בהסבר זה, כיצד אכן כל משאלות ובקשות אלו נכללות ועולות בבקשת "אחת שאלתי . . . שבתי בבית ה'". וגם יש לברר מדוע הוצרך דוד לבקש בקשה כללית ולפרט את הפרטים המסתעפים ממנה, ולכאורה ה' יכול לבקש מלכתחילה את כל הבקשות הפרטיות, בלא להדגיש שהן כלולות כולן ב"אחת שאלתי"?

בסה"ק:

א. "אבי ואמי" הם האהבה הטבעית הקיימת בלב כל איש ישראל, שהיא נחשבת כאב ואם למעשי עבודת ה' של היהודי – "ממנה התולדה לעשות מצות ומעשים טובים", ואהבה זו "היא ירושה לנו מאבותינו".

והנה, יש מי שעליו נאמר בתורה "ונכרתה הנפש ההיא מלפני" רח"ל, והיינו שיש הפסק וניתוק בין היהודי לבין שורש נשמתו. ומכל מקום, גם אצלו ישנה האהבה הטבעית, אלא "שאינה שורה ומתגלה בנפשם", והיא קיימת רק בשורש ועצם הנשמה שאינה מתלבשת בגוף.

ועל כך אומר הפסוק "כי אבי ואמי עזבוני" – "שאבד ממנו בחי" אב ואם" שבו, דהיינו שנתחייב כרת ונאבד בחי' אהבה טבעית שבו מלהיות שורה ומתגלה בנפשו". ואף על פי כן, מכיוון שבשורש נפשו נותרה האהבה הטבעית להשי"ת, הרי "וה' יאספני" – שיעורר בו מחדש את האהבה שתורגש גם בכוחות נפשו המלוכשים בגוף (לקוטי תורה דרושים לשמיני עצרת פג, ב. וראה "בעניין אחר קצת" בדרושים לשבת שובה סז, א).

ב. נשמתו של יהודי, יהי' מי שיהי' ואפילו קל שבקלים היא מאוחדת עם השי"ת "ואינה נפרדת ממנו כלל", ומשום כך מוכרח שבכל יהודי ישנה אהבה עצומה להשי"ת. אמנם, אצל החוטא "האהבה היא מסותרת . . . כמו אור הנר שמסתירים אותו במקום חושך", והוא "צריך לעשות תשובה להסיר החושך ולגלות מצפוננו".

ובכדי לעשות תשובה ולכפר על חטאיו, זקוק היהודי לרחמי של הבורא ית' שאת פיו המרה ואת מצוותיו הפר. והנה, שני מיני רחמים יש אצל הבורא ית'ש: "אב הרחמן", ו"אב הרחמים".

"אב הרחמן" – מורה על מידת הרחמים הרגילה של הבורא ית'ש, והיא מספקת רק בכדי לרחם על מי שראוי לרחם עליו. וכמשל אדם ש"יש לו מדת רחמנות זו, שמרחם על חבריו כשמפייסו אחר שצערו פעם ושתיים, שהשכל מחייבו למחול לו". אך אם יצערו פעמים רבות, אין הדעת נותנת לרחם עליו ולמחול לו.

"אב הרחמים" – בחינה זו מורה על מקור הרחמים שאינו מוגבל כלל, ו"הוא רחמים גדולים בלי שיעור, אף שאין השכל מחייב למחול לו ולרחם עליו". השי"ת שהוא "אב הרחמים" מרחם גם על מי "שחטא הרבה פעמים מאד", וכאשר "מבקשים ממנו סלח לנו אבינו ג' פעמים בכל יום, הוא מוחל וסולח לו". ועל כך נאמר "חנן המרבה לסלוח" – שסולח ומוחל בבחינת "אב הרחמים" גם למי שחוטא ופושע הרבה".

ועל כך נאמר "כי אבי ואמי עזבוני וה' יאספני": "אבי ואמי" הם הרחמים הרגילים מבחינת "אב הרחמן", ומצד רחמים אלו אין האדם יכול לשוב בתשובה, כי אינו ראוי לרחמים מחמת רוב פשעיו. אמנם, אף על פי כן הנה "וה' יאספני" – השי"ת מתעורר ממקור הרחמים והסליחות והוא מוחל וסולח ברחמים בלתי מוגבלים (לקוטי תורה דרושים

היא בלא יגיעה. הצדיק לא חטא ופגם, ולא סר מדרך הישר ואפילו לא בדקות דקות. וממילא כאשר חפצים הם להתעלות בעבודתם ולהוסיף בקדושה, אינם צריכים ליגיעה, ובוודאי לא ליגיעה גדולה, ועבודתם היא בדרך של "שאלה" שהם רק שואלים ומיד ממלאים בקשתם.

אבל מי שחטא ופגם ועבר את הדרך, הרי הוא צריך להיחלץ מן הקליפות והסטרא אחרא שהוא משוקע בהם, ויתר על כן, הוא צריך להעלות את בחינת "שם", את אותם עניינים בלתי טובים שהוא מונח בהם, ולהפכם לקדושה.

ועל כך נאמר בכתוב "ובקשתם משם", שהבעל תשובה שנמצא בבחינת "שם" ורוצה להתעלות מוכרח ל"בקשה". עניינה של בקשה הוא דרישה וחיפוש מתוך יגיעה, וכפי שנאמר בהמשך הכתוב "כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך". ובכדי להעלות את בחינת "שם" לקדושה צריך עבודה ויגיעה גדולה.

חודש אלול הוא זמן עבודת התשובה, ואזי אומרים "לך אמר לבי בקשו פני, את פניך ה' אבקש": העבודה בחודש אלול היא בבחינת בקשה וחיפוש ויגיעה, כי צריכים להיחלץ מן הטומאה והקליפות ולהפכן לקדושה, וכעניין שנאמר "ובקשתם - משם".

וכאשר עמל ומתאמץ ו"מבקש" יהודי לצאת מן המיצר אל המרחב, מבטיחה תורה "ובקשתם משם... ומצאת". לשון "מציאה" מורה על דבר הבא "בהיסח הדעת" (סנהדרין צו, א). ואף שהתעלותו של הבעל תשובה באה על ידי עמל יגיעה ובקשה, מכל מקום מכנה אותה הכתוב "ומצאת", משום שכאשר יהודי עושה כל התלוי בו לצאת ממקום הטומאה, אזי התעלותו היא באופן נפלא הרבה יותר ממה שהתייגע, בבחינת "מציאה" הבאה לאדם פתאום בלא שעמל להשיגה.

(ע"פ תורת מנחם חנ"ז עמ' 350 ואילך)

כִּי אָבִי וְאִמִּי עֲזָבוּנִי וְה' יִאֲסֶפְנִי

גם אם "נכרתה הנפש" רח"ל, עדיין "וה' יאספני"!

בפסוק זה מתואר כיצד היהודי מצוי במצוק, מחמת ש"אבי ואמי עזבוני", אך מכל מקום הוא סמוך ובטוח אשר "ה' יאספני".

במשמעותם הפנימית של "אבי ואמי" לעומת "וה' יאספני", מצינו שני פירושים

"אחת שאלתי" – יחידה שבנפש

בחייו של יהודי בעולם הזה הגשמי יש לו עיסוקים רבים: מחד הוא עוסק בענייני עבודת ה' בלימוד התורה וקיום מצוותי', ומאידך, הרי הוא גם אוכל ושותה ועמל לפרנסתו ושאר צרכיו הגשמיים. אמנם, באמת מטרתו האמתית של יהודי בעולם הזה היא "שבתי בבית ה'" בלבד. כל העיסוקים הגשמיים והרוחניים אינם אלא חלק מן העבודה של "שבתי בבית ה'".

הדרגה של "אחת שאלתי" היא נעלית ביותר: הוא איננו מתעניין בגשמיות, וגם לא בעניינים רוחניים ובדרגות נשגבות. כל חפצו ומאווייו הוא "שבתי בבית ה'" – להתקשר עם הקב"ה, ואין נוגעים לו שאר העניינים כלל! לימוד התורה וקיום המצוות שלו אינם בכדי להשיג מדרגות רוחניות נעלות, אלא אך ורק משום שזו הדרך להיות דבוק בבורא ב"ה – "שבתי בבית ה'".

דרגה נשגבה זו נובעת מבחינת ה"אחת" שבנשמה: בנשמת היהודי יש כמה דרגות, והנעלית שבכולן היא בחינת ה"יחידה שבנפש" (ראה תוס' מנחות יח, א ד"ה "עד אחת"), דרגה זו אינה מתגלית בגוף האדם אלא ביום הכפורים ובזמן מסירת נפש וכיוצא. אמנם, אצל יהודי זה נמצאת דרגת ה"יחידה שבנפש" בגלוי, וממילא כל רצונו וחפצו הוא רק להתאחד ולהתכלל ב"יחידו של עולם". וזהו "אחת שאלתי". שבתי בבית ה' – כאשר מתגלית בחינת ה"אחת" – ה"יחידה שבנפש", אזי אין לו בעולמו אלא התאחדות והתקשרות ב"בית ה'".

ואמנם, ממשיך הוא ומבקש "לחזות בנועם ה'" וגו', אך עניינים אלו אינן בקשות בפני עצמן, אלא הם חלק בלתי נפרד מה"שבתי בבית ה'" – מכיוון שהדרך להתאחד בהשי"ת היא באמצעות עניינים גשמיים ורוחניים אלו. אך אינו חפץ בהם מצד עצמם, אלא רק כביטויים ופרטים של משאלתו היחידה – "שבתי בבית ה'". וממילא רק לאחר שהבהיר את משאלתו היחידית – "שבתי בבית ה'", הוא מוסיף ומפרט את הדברים הפרטיים שהוא זקוק להם בכדי להתאחד עם הבורא ית'.

וממילא מובן מדוע אין דוד מבקש מלכתחילה את העניינים הפרטיים אלא מקדים "אחת שאלתי", מכיוון שבאמת אינו חפץ באותם דברים כשלעצמם, אלא בתור פרטים של ה"אחת שאלתי".

וכאשר עבודת ה' שלו נובעת מ"אחת שאלתי" – מתשוקת היחידה שבנפש להתקשר ב"יחידו של עולם", אזי העבודה נעשית באופן של "כל ימי חיי":

בעבודה רגילה, יש חילוקים בין הזמנים והעבודות. כל עבודה דורשת כוחות נפש מיוחדים, וממילא פעמים שיש לו התעוררות יתירה לעבודה מסוימת דווקא, ולאחר זמן "התעייף עיניך בו ואיננו" (משלי כג, ה). אך כאשר הוא מתעסק בענייני עבודת ה' לא משום עניינים פרטי, אלא רק כחלק מ"שבתי בבית ה'", הרי הוא עובד עבודתו בחיות

תמידית "כל ימי חיי" – ללא שינויים !

(ע"פ תורת מנחם ח"ד עמ' 290 ואילך. 304 ואילך)

וְעֵתָהּ יָרוּם רֹאשִׁי עַל אֵיבֵי סְבִיבוֹתַי וְאַזְבָּחָהּ בְּאַהֲלוֹ זִבְחִי
תְּרוּעָה אֲשִׁירָה וְאַזְמִירָהּ לָהּ

הדרך לזכות לבנין בית המקדש

אויביו של יהודי, הם החטאים והפגמים שהצטברו משך השנה כולה. בחודש אלול עמל יהודי להתגבר עליהם ולנצחם – "ירום ראשי על אויבי". וזאת על ידי עבודת התשובה, המתקנת את הפגמים והעוונות.

וכאשר עובדים את עבודת התשובה כראוי, אזי זוכים לבנין בית המקדש ולעבודת הקרבנות – "אזבחה באהלו זבחי תרועה".

(ע"פ לקוטי שיהות ח"ט עמ' 174 ואילך)

לך אָמַר לְבִי בְקֶשׁוּ פָנַי אֶת פְּנִיָּהּ ה' אֲבָקֶשׁ

"פנים בפנים" – פנימיות הנשמה ופנימיות שם הוי"ה

יש לעיין ולהעמיק בפרוש הכתוב "בקשו פני . . את פניך ה' אבקש": מה הן "פני" אותם מבקש היהודי, ומהו עניין "את פניך ה'?"

ביאור העניין:

כל יהודי, ללא הבט על מעמדו ומצבו הגלוי, שוכנת בו פנימיות הנשמה, שהיא בשלימות תמיד, ואין שום חטא ועוון פוגם בה. זהו עניין "פני" שנאמר בכתוב – היא פנימיות הנשמה.

גם באור הקדושה שמאיר בנשמתו ובכוחותיו של היהודי ישנן דרגות שונות, ודרגה נעלית ביותר היא ההתגלות מפנימיות שם הוי"ה ברוך הוא, ועל כך נאמר בכתוב "פניך הוי"ה" – פנימיות שם הוי"ה.

והנה, פנימיות שם הוי"ה מאירה ומתגלה בפנימיות הנשמה של יהודי, וכפי שנאמר על מעמד הר סיני "פנים בפנים דיבר ה' עמכם" (ואתחנן ה', ד) – פנימיות הבורא ב"ה מאירה בפנימיות לבו של כל אחד ואחד מ ישראל. אמנם, יש ויהודי נמצא במצב שבו פנימיות הלב אינה בגלוי אצלו, וממילא גם אינו מרגיש בכוחותיו ובחיצוניות נפשו את בחינת "פנימיות הוי"ה".

ועל כך אומר יהודי בחודש אלול: "לך אמר לבי בקשו פני" – הוא מבקש ומחפש לעורר את נקודת היהדות שבלבו, שתתגלה ותתבטא בכל כוחות נפשו. וכאשר יצליח לגלות את פנימיותו, אזי "את פניך הוי"ה אבקש" – שתאיר בנפשו ובכוחותיו פנימיות שם הוי"ה ב"ה.

(ע"פ תורת מנחם חנ"ז עמ' 350)

בקשה ויגיעה בעבודת התשובה מביאות ל"מציאה בהיסח הדעת"

בפסוק "לך אמר לבי בקשו פני את פניך ה' אבקש", מתואר כיצד מעורר יהודי בחודש אלול את פנימיות לבו, והוא מבקש את גילוי פנימיות הבורא ית' בנפשו.

והנה, בפסוק זה מודגש עניין ה"בקשה" דווקא – "בקשו פני", "את פניך ה' אבקש". לשון בקשה הוזכר גם בכתוב אחר המתאר את עבודת התשובה: "ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך" (ואתחנן ד, כט), ומשמע שעניין ה"בקשה" הוא יסוד בעבודת התשובה. ויש להעמיק ולבאר מהות עבודת ה"בקשה" ושייכותה לחודש אלול.

ולהבין עניין הבקשה יש להקדים מה שנתבאר בסה"ק (ראה לקוטי תורה ד"ה אני לדודי לב, ג בהגה"ה) בעניין מה שנאמר "ובקשתם משם" – "שם" דייקא:

תיבת "שם" קאי על הקליפות וסטרא אחרא. וכן מצינו שנאמר "קראו שם פרעה" (ירמי' מו, יז). ונקראת הטומאה כן משום שהיא רחוקה מאוד, "עמוק מאוד למטה". על כך נאמר "ושם ימותו" (שלה יד, לה) – שמקום הקליפות והטומאה אין בו חיות הקדושה, והוא מקום מיתה רוחנית.

והנה, עבודת הצדיקים שהולכים כפי ש"עשה האלקים את האדם ישר" (קהלת ז, כט),